

LESTIPS

kleuters

www.jeugdboekenweek.be

Stichting Lezen presenteert

JEUGDBOEKENWEEK

10 tot 25 maart 2012

dieren

Inleiding

Dieren in boeken

Tijdens de Jeugdboekenweek 2012 duiken we recht de wereld en de verhalen van de dieren in. We gooien ons mensenpak af, trekken voor één keer een bontjas aan, gaan op vier poten zitten en worden dier met de dieren. We kijken diep in de ogen van onze kat. We voeren gesprekken met de hond. We duiken de struiken in en zoeken de beestjes op. Kortom: tijdens deze Jeugdboekenweek lezen we om dieren te leren kennen.

Laten we eerlijk zijn: boeken delen vinden we één van de leukste dingen die er zijn. Deze bundel wil je dan ook uitnodigen om de beestigste boeken naar de klas te halen en om je klas onder te dompelen in een wereld van verhalen.

Dieren in de klas

Ter gelegenheid van de Jeugdboekenweek 2012 stelde Stichting Lezen samen met een redactie uit het onderwijs zes boekenpakketten samen. Elk pakket bestaat uit een gevarieerde selectie van zes bijzondere boeken over dieren, met aandacht voor verschillende genres. Scholen bestellen de pakketten met korting via www.jeugdboekenweek.be.

Je kan de(ze) boeken aan je klas tonen en voorlezen. Maar er is meer en er kan meer! Daarom biedt deze bundel bij elk boek uit de boekenpakketten een uitgewerkte lessuggestie. De lessuggesties volgen allemaal hetzelfde stramien:

- Aanzet: manieren om het boek te introduceren
- Verwerkingsactiviteiten: tips voor een creatieve verwerking of nabespreking
- En verder: extra – korte – ideeën om met het boek aan de slag te gaan, in de Jeugdboekenweek óf daarna

Verder noemt elke tip de concrete eindtermen die je met deze activiteiten realiseert.

Speciaal voor deze editie stipt WWF bovendien enkele boeken aan die perfect passen binnen haar werking. WWF vertelt er kort bij waarom net deze dieren in deze boeken zo bijzonder zijn.

Dieren in de bib

Wie boeken zegt, zegt in één adem bibliotheek. Tijdens de Jeugdboekenweek leggen openbare bibliotheken hun grootste troeven op tafel: ze halen de mooiste kinderboeken uit de kast, ze nodigen auteurs en illustratoren uit, ze laten klassen op een speelse manier kennismaken met de bib, ze organiseren voorleesmomenten... Specifiek voor klassen is er ook dit jaar een spel waarbij kinderen op een creatieve manier de bibliotheek leren kennen. En altijd poot in poot met de boekendieren die in de bib verstopt zitten – dat spreekt voor zich.

Alle openbare bibliotheken doen mee en tonen zich een gretige partner om – samen met jou – boeken en kinderen bij elkaar te brengen. Loop dus gerust binnen in je bib om samen plannen te smeden.

Gegevens van de bibliotheek in je buurt vind je op www.bibliotheek.be

Tot slot

Op www.jeugdboekenweek.be vind je alle (praktische) details over deze beestige Jeugdboekenweek. Vanaf februari komt de website ook voor kinderen tot leven – met boekentips, dierenweetjes, spelletjes...

Maar blader nu vooral snel verder. Snuffel aan de boeken, sleep ze naar de klas en verslind ze met je leerlingen. En vooral: krijg de smaak te pakken en breek de grenzen van de Jeugdboekenweek open. Want leesplezier laat zich niet vangen in twee weken!

Veel leesplezier!

De ploeg van Stichting Lezen

LESTIPS BIJ BOEKENPAKKETTEN VAN JEUGDBOEKENWEEK 2012 KLEUTERS

- *Dat is heel wat voor een kat* / Judith Viorst, Fleur van der Weel (ill.) en J.H. Gever (vert.), Gottmer, 2010
- *De paraplu* / Ingrid en Dieter Schubert, Lemniscaat, 2010
- *Honden doen niet aan ballet* / Anna Kemp, Sara Ogilvie (ill.) en L.M. Niskos (vert.), Lemniscaat, 2010
- *Mama kwijt* / Chris Haughton en J.H. Gever (vert.), Gottmer, 2011
- *Vliegensvlugge vlieg* / Michael Rosen, Kevin Waldron (ill.) en Koos Meinderts (vert.), Lemniscaat, 2010
- *Wat zie je in de zee?* / Conz, Lannoo, 2009

LESTIP

Dat is heel wat voor een kat

Judith Viorst, Fleur van der Weel (ill.) en J.H. Gever (vert.)

Gottmer, 2010

OVER HET BOEK

Wanneer haar kat Roetje sterft, is het hoofdpersonage van dit prentenboek – een meisje – ontroostbaar. Haar mama stelt voor dat ze tien mooie dingen over Roetje bedenkt. Het meisje komt maar op negen dingen. Ondertussen praat ze honderduit met mama, papa en Merel: over Roetje en hoe de hemel eruit ziet en of het katje daar wel of niet naartoe is. Op de begrafenis komt het meisje, met de hulp van papa, op het tiende ‘goede ding’.

Dit is een echte klassieker: de oorspronkelijke versie van dit boek, *The Tenth Good Thing About Barney*, is exact 40 jaar oud! Een delicaat boek over rouwverwerking met gloednieuwe, gedurfde illustraties van Fleur van der Weel. Met zorg aan te brengen bij de oudste kleuters.

AAN DE SLAG

Opmerking vooraf

Vertel dit verhaal pas wanneer er een concrete aanleiding is: als een kleuter het verlies van een dierbare moet verwerken en als je voelt dat hij toe is aan een verwerking in verhaalvorm. Soms is het verlies nog te vers, dat voel je ongetwijfeld aan.

Aanzet

Begin met een kringgesprek. Is er iemand die ze heel erg missen, die ze nooit meer of nog zeer zelden zien? Hoe komt het dat ze die zo missen? Kunnen ze mooie dingen bedenken over die persoon of over dat huisdier?

Hou dit gesprek beknopt en zeg aan de kleuters dat je er later op de dag of in de week nog over verder zal praten (zie: Verwerkingsactiviteiten).

Je kan het boek een eerste keer het best vertellen en bij de tweede verhaalaanbieding voorlezen, de hertaling is namelijk erg geslaagd: beeldend, poëtisch, subtiel en toch toegankelijk.

Verwerkingsactiviteiten

– *Filosofisch gesprek*

Zoek een aantal foto's van graven: herkenbare grafzerken, maar ook exotische en uitzonderlijke, en van zelf gegraven huisdierengrafjes. Zoek ook naar beelden van mensen bij zo'n graf.

Samen met de prenten uit het boek kan je ze gebruiken als ondersteuning bij een groepsgesprek met een zestal kleuters van wie je weet dat ze te maken hadden met verlies en rouw.

Vertrek vanuit de prent van het begraafplaatsje van Roetje. Wat weten ze er nog over? Hoe vond het meisje uit het verhaal het om Roetje te begraven? Werd er iets gedaan of gezegd bij het ritueel?

Laat de kleuters indrukken opdoen van de andere foto's. Hebben ze al graven van dichtbij gezien? Wanneer was dat dan? Wat zit er onder zo'n grafsteen? Wat doen mensen als ze zich rond een graf verzamelen? Wat zeggen ze? Zijn ze zelf al eens mee gegaan naar een begraafplaats? Hoe voelden ze zich daar?

Hebben ze een grafje zoals dat van Roetje bij hen in de tuin? Wie ligt daar dan begraven? Hebben ze het beestje ook in een zachte sjaal gewikkeld? En groeit er ondertussen al iets nieuws op de plaats van de begrafenis? Vinden ze dat idee fijn, dat er iets bloeit dankzij hun dode poes/hond/konijn?

Het zijn uiteraard niet meer dan richtvragen: bij een gevoelig onderwerp als dit laat je het best komen wat er komt en hoef je niet te veel te sturen. Forceer niets: kleuters die geen zin hebben om hierover te praten, mogen best gewoon luisteren of alsnog iets anders gaan doen.

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.2 – 3.5 – 3.6

Nederlands – 1 Luisteren – 1.6

Nederlands – 2 Spreken – 2.12

– *Dode bladeren en nerfskeletten*

De illustraties in het boek zijn herfstig van aard. Dat zie je aan de collectie dwarrelende bladeren op de prenten.

Trek met de kleuters op bladerrooftocht. Als het meevalt, vind je bladeren in verre staat van ontbinding, zoals op de prenten uit het boek: nerfskeletten of bladeren waarvan het bladmoes grotendeels of volledig is verdwenen zodat je een soort kantwerkje van bladnerven overhoudt. Je kan de kleuters vertellen over de nerven en het bladmoes, en hoe dat moes vlugger verdwijnt (verteert), omdat het veel zachter is dan de bladnerven.

Je kan ook zelf bladskeletten maken door mooie bladeren een kwartiertje te koken in water met soda. Als je ze daarna laat drogen en er met een borsteltje zachtjes over wrijft, schilfert het bladmoes helemaal weg en hou je het nerfskelet over.

Laat de kleuters nu vrij aan de slag met de bladskeletten, allerlei herfsttinten van rood over bruin tot zwart, borstels en kwasten, spatbordjes... Ze maken eerst een compositie met de bladskeletten en overschilderen of overspatten die met herfstverf. Wat je krijgt, is een origineel herfsttableau en eens iets anders dan een bladerencollage.

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.2 – 1.4

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2 – 1.4

– *Mijn hemel*

Lees volgend stukje opnieuw voor:

*“Merel zei dat Roetje in de hemel was, en dat daar heel veel poezen en engelen waren.
En dat Roetje er room kreeg en blikjes tonijn.
Ik zei dat Roetje onder de grond lag.
Niet, zei Merel. In de hemel.
Onder de grond, zei ik. Fij snapt er niks van. [...]
We weten eigenlijk niet zo veel van de hemel, zei papa tegen Merel.
We weten eigenlijk niet eens zeker of-ie er is.
Maar als-ie er is, zei Merel eigenwijs, dan is er plek zat voor Roetje én tonijn en room.”*

Creëer een hemels hoekje in de klas, waar kleuters rustig kunnen tekenen, schrijven, dromen, denken. Zorg voor teken- en schrijfmateriaal in alle mogelijke vormen en maten: kleurpotloden, tekenpotloden, balpennen, stiften, wasco's; grote en kleine bladen, karton, gekleurd papier, glanzend en transparant papier; oude exemplaren van de 'betere' tijdschriften waarin natuurfoto's, culinaire kiekjes, portretten en ander moois staan; letterstempels, lettervoorbeelden, doordrukletters; latten, lijm en scharen; glinstertjes, stickertjes;...

Leid deze hoek grondig klassikaal in, ook aan de hand van de prent van de poezenhemel op pagina's 13 en 14. Vraag de kleuters wat zij van de hemel denken? Zou er één zijn? Hoe zou die eruit zien? Wie is daar allemaal? Hoe zouden ze graag willen dat de hemel – waar hun hond, hun opa, hun buurvrouw is, waar ze zelf ooit heengaan, misschien – eruit ziet? Als ze konden kiezen wat ze wilden, wat voor hemel zouden ze dan ontwerpen? Een plek met veel lekkers – room en tonijn – of met veel lieve mensen, veel poezen? Onder de grond of hoog in de lucht? Een wereld net als hier of helemaal anders?

Zeg aan de kleuters dat je een hemelhoekje voorzien hebt en dat ze daar mogen nadenken, dromen, fantaseren, overleggen over hun hemel.

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.2 – 6.5

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.6

Nederlands – 4 Schrijven – 4.1

– *Poezenlied*

*“Aan het eind van de begrafenis zongen we nog een lied voor Roetje.
We wisten geen begrafenislied, dus zongen Merel en ik een poezenlied.
Het was droevig en mooi. Zelfs papa zong mee.”*

Hoe zou het poezenlied klinken? Laat de kleuters een gepast uitvaartlied bedenken. Hou met de klas of met een groepje kleuters een gesprekje, met prent 8 – waarop Merel en het hoofdpersonage ingetogen het poezenlied zingen – als ondersteuning. Hoe zou het poezenlied kunnen klinken? Hebben de kleuters ideeën?

Wellicht komen ze op een miauwgezang... Ter inspiratie kunnen ze het volgende YouTube-filmpje bekijken: www.youtube.com/watch?v=Sluzi-QGtyA. Het is het beroemde kattenduet van Giaocino Rossini: een aria zonder woorden, maar met louter gemiauw. Grappig en perfect te imiteren door een groep kattige kleuters.

Je kan het proberen op Rossini's melodie, maar het is vast makkelijker om hen, zachtjes – het is een uitvaartlied – te laten miauwen op een bekende melodie. Vraag aan de kleuters met een poes of er verschillende 'miauws' bestaan, of hun poes nog andere geluiden maakt.

Probeer je kleuters ten slotte te dirigeren in een sfeervolle, ingetogen melodie voor poezenkoor.

Muzische vorming – 2 Muziek – 2.1 – 2.5

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

MEER LEZEN

Als je dood bent, word je dan nooit meer beter? / Piet en Joeri Breebaert, Lemniscaat, 2003

De mooiste begrafenis van de wereld / Ulf Nilsson, Eva Eriksson (ill.) en

Femke Blekkingh-Muller (vert.), Lemniscaat, 2007

Een ballon voor opa / Annemiek Neeffes en Alice Hoogstad (ill.), Leopold, 2009

Ik mis je / Paul Verrept, Larrios, 2010

Lieve oma Pluis / Dick Bruna, Mercis, 2010

Moet dat nou zo??! / Peter Schössow en Edward van de Vendel (vert.), Gottmer, 2006

LESTIP

2

De paraplu

Ingrid en Dieter Schubert

Lemniscaat, 2010

OVER HET BOEK

Een koddig zwart hondje vindt een rode paraplu, plooit hem open en wordt meegevoerd met de wind voor een onverhoopt spannend avontuur. De wind brengt hem van het ene indrukwekkende landschap – biotoop van telkens weer andere wilde dieren – naar het andere. Steeds opnieuw belandt het beestje in een netelige situatie, waar een alerte olifant, dan wel walvis of pelikaan het op het nippertje uit bevrijdt. Maar eind goed al goed!

De Schuberts, een baken in de kinderliteratuur, maakten met *De paraplu* een prentenboek zonder woorden. Dit is een boek voor de nauwkeurige waarnemer en voor wie de precieze invulling graag aan zijn verbeelding overlaat. Voor in de tweede en derde kleuterklas.

AAN DE SLAG

Aanzet

Dit is eigenlijk geen boek dat je zelf moet vertellen: het is aan de kleuters! Het verhaal laten vertellen lukt wellicht het beste met een klein groepje kleuters, maar het bevat voldoende verschillende elementen en situaties om er met de hele klas aan te beginnen.

Als aanzet heb je natuurlijk een rode paraplu nodig. Laat kleuters verwoorden wat voor een ding dat is, uit welke delen het bestaat, wat je ermee doet en hoe je het spul open krijgt. Kan je met zo'n paraplu ook op reis gaan? Wie denkt van wel? Hoe moet je hem dan vasthouden? Open of dicht? En wat voor weer is het dan het best? Een stevige bries wil namelijk al eens helpen bij een paraplutrip.

Verwerkingsactiviteiten

– *In de wolken*

'In de wolken' is een spelletje 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' maar dan anders...

Een uurtje googelen aan de hand van zoektermen als 'wolken', 'clouds', 'nuages' levert een schat aan prachtbeelden waaruit je de tien mooiste wolkenlandschappen overhoudt. Presenteer ze in een PowerPoint of print ze.

Daarna is het tijd om de kinderen te laten fantaseren en te laten wegdromen. Projecteer eerst de wolkenprenten die vrij figuratief zijn – en waarin de kinderen makkelijk iets kunnen herkennen – en ga geleidelijk over naar abstractere wolkenpartijen. Ga van veel vragen stellen en suggesties geven zachtjes aan naar minder, in de hoop dat de kleuters het woord 'vanzelf' van elkaar overnemen, elkaar in hun verbeelding aanvullen en stimuleren.

Als het weer meezit, kan je de opdracht buiten verder zetten. Ga met de hele klas ruggelings op de grond liggen, ogen gericht op de hemel. Vertel nog eens even over het hondje met zijn rode paraplu – zien ze het soms? – en hoe het langs de wolken van werelddeel naar werelddeel zweefde. Zouden de kleuters dat zelf zien zitten? Hoe zien de wolken eruit? Uitnodigend? Gevaarlijk? Dichtbij? En ziet er iemand iets of iemand in die mistige slagroomtorens?

Als kleuters hun wolkenverhalen beeldend willen uitwerken, kan je hen kennis laten maken met werk van Constable, een meester in het wolken schilderen. Zoek een paar kunstboeken met scherpe reproducties en laat alle vrijheid aan de kleuters om Constable te kopiëren dan wel zich door hem te laten inspireren.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.2

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

– *Bewegingsverhaal*

Een boek als dit nodigt uiteraard uit tot naspelen. Aan de hand van het boek, maar vooral aan de hand van de levendige herinnering en bijbehorende fantasie van de kleuters, kan je samen het verhaal reconstrueren.

Het verhaal wordt een bewegingsverhaal. Nodig? Een rode paraplu en voldoende ruimte (de sportzaal)! En het inlevingsvermogen van jou en je kleuters.

Verdeel het boek in scènes en ga zo van het ene tafereel naar het andere. Telkens mag een andere kleuter het hondje zijn, met de andere kleuters als nevenpersonages en figuranten. Het is erg belangrijk dat jij, als regisseur, goed weet wat er komt en wat er kan binnen de scènes, zodat je heldere aanwijzingen kan geven en toch nog ruimte kan laten voor de inbreng van kleuters.

Scène 1: Hondje vindt paraplu, de wind steekt op en hond waait weg.

Laat Hondje 1 de gesloten paraplu besnuffelen, verkennen en op den duur openen.

Ondertussen steekt de wind geleidelijk aan op: kleuter na kleuter begint te blazen.

Als iedereen blaast, waait het volop en Hondje 1 drijft geschrokken voort op de wind.

Scène 2: Hondje wandelt tussen de wolken.

Hondje 2 is aan de beurt. De overige kleuters gaan over de hele zaal verspreid liggen: zij zijn het wolkendek en mogen zo ‘wolkig’ als ze maar kunnen gaan liggen.

Kleuters die willen, mogen – zonder iets te zeggen en zo stilstaand mogelijk – een dier proberen uit te beelden. Welke dieren ontdekt Hondje 2 allemaal in de wolken?

Scène 3: Bedreigd door krokodillen en slangen en gered door een olifant.

Laat de kleuters slissend en kronkelend, dan wel bekkend en klappertandend op Hondje 3 afkomen van de ene kant van de zaal. Hondje 3 deinst terug met zijn paraplu als schild of degen... Jij bent de olifant die hem maar net weet te redden.

Scène 4: Hondje snorkelt met zijn paraplu in zee, tussen vriendelijke en minder vriendelijke vissen.

Laat Hondje 4 voorzichtig in de paraplu zitten – tussen twee baleinen – en laat hem genieten van de vlugge, trage, grote, kleine, lieve, boze vissen die rond hem heen zwemmen of hem een beetje uitdagen...

Scène 5: Hondje slingert van liaan tot liaan tussen apen en papegaaien.

Hondje 5 houdt de paraplu vast bij de punt en slingert de zaal rond, terwijl hij handig de slierende aapjes en zovende papegaaien – met bijbehorende geluidsoverlast – ontwijkt.

Scène 6: Klapperende zeeleeuwen en ijsberende ijsberen op de Noordpool.

Hondje 6 glijdt berg op en berg af terwijl om hem heen zeeleeuwen enthousiast applaudisseren en ijsberen... ijsberen.

Scène 7: Back home.
Laat de wind weer volop opsteken voor de laatste keer en laat kleuter na kleuter ophouden met blazen: wanneer de wind is gaan liggen, is Hondje 7 eindelijk thuis. Paraplu gaat dicht en aan de kant.

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.6 – 1.32 – 1.40

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2

En verder

– *Versje*

Welke kleuter wil er niet zijn zoals het hondje uit dit verhaal? Voor even wegvliegen, zonder dat je weet waarheen, en dan aan het eind veilig weer thuis komen? Dit versje sluit mooi bij dat gevoel aan:

*Met mijn rode paraplu
Weg van hier en weg van nu
Koude, warme, verre landen
Handvat stevig in mijn handen
Lachen gieren
Wilde dieren
Apen, olifanten, vissen
Slangen die gevaarlijk sissen
Krokodillen! Hindernissen!
Lieve rode paraplu
Breng je me naar huis terug? Nu?!*
(STIJN DE PAEPE)

Nederlands – 2 Spreken – 2.13

Nederlands – 5 Taalbeschouwing – 5.5

– *Rustig ‘wildhoekje’*

Richt een aparte themaboekenhoek in met informatieve werken rond de wilde dieren uit het verhaal. Vul de collectie aan met atlanten, wereldkaarten, een wereldbol, schrijfgerei, lettermateriaal en papier, zodat kleuters naar believen kunnen opzoeken, overnemen, doorgeven.

Nederlands – 3 Lezen – 3.4

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.1

– *Speerwerpen*

Heb je een grasplein op school? Dan kan je de klas laten ‘speerwerpen’, een door kleuters slechts zelden beoefende, olympische discipline. De sportieve variant dus, niet de veeleer gewelddadige uit het boek, waar een stam eilandbewoners het hondje op niet mis te verstane wijze met zijn speren verjaagt. Zorg natuurlijk voor min of meer veilige, houten ‘speren’.

Lichamelijke opvoeding – Motorische competenties – 1.5 – 1.19

– *Wind maken*

Experimenteer met de kleuters en ga op zoek naar alles wat wind maakt. Verken de kracht van klapperende armen, waaiers, blaasbalgen, haardrogers, ventilatoren...

Op www.krachtpatsers.be vind je ideeën om met kleuters te werken rond windkracht.

Denk ook aan autootjes, vliegtuigjes of bootjes die door windkracht voortgestuwd worden: je blaast de ballon die erin zit op en als je loslaat, sjeest het ding vooruit. Laat je inspireren op <http://www.123lesidee.nl/files/30.%20Doebladen%20schooljaar%202007-2008.pdf>.

Wereldoriëntatie – 2 Techniek – 2.3 – 2.4 – 2.5 – 2.6

MEER LEZEN

Beestenbaby's: het grote kijkboek / Béatrice Fontanel en Karel Verleyen (vert.), Biblion, 2004

De gele ballon / Charlotte Dematons, Lemniscaat, 2011

De reis van Max / David Gauthier en Marie Caudry (ill.), Luister, 2008

Ga je mee / Charlotte Dematons, Lemniscaat, 2011

Kijk, wat een dierenrijk! / Stéphanie Ledu en Gemma van Leeuwen (vert.), Clavis, 2005

Poes gaat op reis / Anki Posthumus, Querido, 2010

Raaf, ree, lees je mee? / Henriette Boerendans, Gottmer, 2011

Wolkenland / John Burningham en Martine Schaap (vert.), Van Holkema & Warendorf, 1996

Zoo groot / Teruyuki Komiya, Toyofumi Fukuda (ill.) en Maartje Beukers (vert.), De Fontein, 2010

LESTIP

3

Honden doen niet aan ballet

Anna Kemp, Sara Ogilvie (ill.) en L.M. Niskos (vert.)

Lemniscaat, 2010

OVER HET BOEK

In dit aandoenlijk grappige boek is Roef, hondje van de ik-verteller (een meisje), helemaal dol op ballet. Dat heeft het meisje althans al lang in de gaten, maar haar papa moet er niets van weten: “Honden doen niet aan ballet!” Maar Roef houdt van muziek en maanlicht, kijkt vol verlangen naar tutu en schoentjes van het meisje en volgt haar stiekem naar balletles. Wanneer Roefs baasje tickets voor het Nationaal Ballet krijgt, mag hij natuurlijk niet mee... Hij doet het toch, en neemt de rol van de prima ballerina over wanneer die valt en met haar hoofd in de toeter van de tuba belandt. Plié, jeté, arabesque, pirouette: Roef kan het allemaal! Heerlijk boek, met dynamische prenten, voor de derde kleuterklas. Meisjes én jongens. (En honden.)

AAN DE SLAG

Aanzet

Kom de vertelkring binnen in... een tutu! Zeker als je een kleuterleider bent. Laat de kleuters – verrast, geamuseerd – reageren. Voer daarna de klaspop ten tonele, als dat tenminste een dierenpop is. Zo niet, dan introduceer je voor de gelegenheid een vriendpop, liefst een stevige hondknuffel. Doe ook hem of haar een tutu aan en reageer daar op jouw beurt verrast, geamuseerd, zelfs een beetje spottend op: “Jij? Ballet? Honden (apen, beren...) doen toch niet aan ballet?” Laat klas- of vriendpop vervolgens zijn passie voor ballet beargumenteren en maak dat de kleuters zich daar volop mee kunnen bemoeien. Vervolgens vertel je het verhaal.

Verwerkingsactiviteiten

– *Iedereen op ballet!*

Ongetwijfeld zit er in je klas, en anders in de klas van een collega, een kleuter die al op ballet zit. Zij of hij mag de bewegingsactiviteit ‘leiden’ en zal oefeningen aanleveren om samen met de hele klas te doen. Of misschien gaat er wel een groepje kleuters naar ballet? Hoe meer zielen hoe meer vreugd!

Allereerst moet de ballerina van dienst natuurlijk aan het woord en mag ze in de kring uitgebreid uit de doeken doen wat ballet precies inhoudt, wat een ballerina aan heeft, hoe een trainingssessie of een voorstelling verloopt. Je kan dit zo organiseren dat je het praatje van de prima ballerina op voorhand aankondigt en groepjes kleuters vooraf de tijd geeft om na te denken over vragen die ze willen stellen. Ze kunnen die vervolgens ook opschrijven (lees: uittekenen). Daarna kan jij er alsnog hun vraag bij schrijven.

Bereid vervolgens samen met de kleuter-ballerina, en misschien in samenspraak met een echte balletjuf- of meester, een balletinitiatie voor de kleuters voor. De kleuter in kwestie vindt het wellicht fantastisch om haar balletervaring door te geven en voor de klasgenootjes is het ook eens wat anders om gym te krijgen van een andere kleuter.

Als dat alles je een beetje moeilijk lijkt of als je het balletdansertje niet meteen in de rol van instructeur ziet, kan je ook de balletleraar of -lerares zien te strikken, die samen met haar pupillen de andere kleuters een initiatie ballet geeft.

Gebruik ook enkele typische balletoefeningen als bewegingstussendoortjes in de klas wanneer je rond het boek werkt.

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.3 – 1.10 – 1.14 – 1.31

Muzische vorming – 4 Beweging – 4.5 – 4.6

Nederlands – 1 Luisteren – 1.6

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.5

– ***Honden/jongens/meisjes niet toegelaten***

Dit boek kan een mooie aanleiding zijn om het te hebben over stereotypen en rollenpatronen. Jongens die niet op ballet mogen, meisjes die niet zouden voetballen, mannen die nimmer stikken of naaien en vrouwen die je nooit aan het truckstuur of aan de hijskraan treft. Want honden op ballet is natuurlijk knotsgek, maar dat vinden sommige jongens van mannelijke balletdansers eigenlijk ook...

Hou een kringgesprek met een gemengd groepje kleuters en neem het boek erbij. Hoe vinden ze het dat de hond uit het verhaal aan het ballet wil en eigenlijk een prima ballerina blijkt te zijn?

Grappig? Gek? Zijn er onder hen die eigenlijk ook graag op ballet willen? Ook jongens?

Vinden de jongens het maar niks of tonen ze toch interesse? Waarom dan, of waarom niet?

Vinden de kleuters dat er dingen zijn die alleen voor jongens zijn en alleen voor meisjes?

Hoe zit dat met autootjes, poppen, springtouwen, voetbal?

Neem de kleuters in elk geval ernstig, ook al lijken ze een beetje vast zitten in een stereotiep jongetjes-meisjesdenken. Veroordeel het zeker niet. Laat hen eerder aanvoelen dat er niks verkeerd is aan iets wat anders loopt dan wat zij normaal vinden. Ze mogen het best een beetje

grappig vinden.

Verbreed het gesprek naar de wereld van volwassenen aan de hand van foto's waarop vrouwen klassieke mannendingen doen en vice versa. Wat vinden de kleuters daarvan? Grappig?

Of doet hen dat aan hun papa, hun mama, oom, buurvrouw... denken?

Nederlands – 1 Luisteren – 1.6

Nederlands – 2 Spreken – 2.12

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.4 – 3.6

Wereldoriëntatie – 4 Maatschappij – 4.4

– ***Verstopte hond***

Eén van de grappigste dingen in het boek is het aandoenlijke hondje dat zich telkens weet te verstoppen om ongezien met zijn baasje mee te kunnen: achter een krant, achter een boom, onder de vensterbank, achter een koffer, onder een zitplaats in de bus, tussen een reclamepaneel en achter een decorstuk.

Laat de kleuters een *Waar is Wally?*-achtige plaat bekijken en het te vinden figuurtje zoeken.

Nu mogen ze net zo'n plaat proberen te maken.

Zorg voor twee aparte stapels geschreven media: enerzijds algemene magazines en kranten, anderzijds een aantal oude nummers van tijdschriften als *Woef* en *Hart voor dieren*. (Je vindt die bij de dierenarts.)

Laat de kleuters nu op een A3-blad een drukke, levendige collage maken met wat voor mensen, figuren en dingen dan ook, maar – op een uitgekiend plaatsje op het blad – met maar één hond.

Als de kleuters klaar zijn, mogen ze hun zoekplaten aan elkaar geven en ze laten testen op hun effectiviteit. Hoe lang duurt het voor hun vriendje de goed verstoppte yorkshire terrier vindt?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4

Nederlands – 2 Spreken – 2.4 – 2.5

Wereldoriëntatie – 3 Ruimte – 3.1

En verder

– Balletmuziek

Werk met balletmuziek in je klas. Werken als Tsjaikovski's *De Notenkraker* en *De Schone Slaapster*, Stravinsky's *Le Sacre du Printemps* of *Pulcinella*, *Assepoester* van Prokofiev... Ze bevatten heel veel erg bruikbare, hetzij toegankelijke, hetzij zeer expressieve stukken, die eindeloos veel mogelijkheden bieden in de kleuterklas: van dansen en bewegen tot schilderen, schrijfdans en tekenen. Als je luistert, zal je versteld staan van het uitnodigende, kindvriendelijke karakter van de muziek.

Muzische vorming – 2 Muziek – 2.1 – 2.3

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.5

MEER LEZEN

Balotje op ballet / Yvonne Jagtenberg, Leopold, 2010

Brontorina / James Howe, Randy Cecil (ill.) en L.M. Niskos (vert.), Lemniscaat, 2010

Het verhaal van Stippie en Jan / Patsy Backx, Gottmer, 2008

LESTIP

4

Mama kwijt

Chris Haughton en J.H. Gever (vert.)

Gottmer, 2011

OVER HET BOEK

Een uiltje knapt een uiltje, in het nest naast zijn mama, en valt slapend uit zijn nest: “Uh-oh!” Mama uil is zich van geen kwaad bewust, het kleintje heeft geen idee waar mama lief wel mag zijn. Gelukkig ontmoet het Eekhoorn, die Kleine Uil meegidst naar dieren die misschien wel ‘heel groot’ zijn, ‘puntige oren’ of ‘grote ogen’ hebben, maar geen van allen Uiltjes mama zijn. Gelukkig zag Kikker ‘met de grote ogen’ een grote moederuil wanhopig zoeken naar haar kleintje... Een helder en klassiek verhaal, maar vernieuwend en apart wat tekenstijl betreft – warme kleuren en grappig vereenvoudigde dierenfiguren met zeer sprekende mimiek. Dit boek is een aanwinst in de boekencollectie van de peuters en driejarigen.

AAN DE SLAG

Aanzet

Vertel de kinderen dat je toe bent aan een lekker dutje. Misschien schijnt de zon wel gezellig de klas binnen of ben je erg moe van de ochtendgym? In elk geval ga je gezapig op je vertelstoel zitten en begint aanstekelijk te smakken en zachtjes te snurken. Terwijl je op die manier een ‘uiltje knapt’ – de kleuters weten wellicht niet wat ze zien en gieren het uit – schuif je alsmaar verder van je stoel af, tot je er effectief afvalt en je van de schok wakker wordt. “Uh-oh!”

Vraag de kinderen wat er gebeurd is, hoe je daar op de grond terecht komt. Zijn ze ook al eens uit hun bed gevallen? En toen?

En dan komt het verhaal van Kleine Uil.

Verwerkingsactiviteiten

– *Kijk zo!*

“Mama is **HEEL GROOT**. Zooooo groot!” zegt Kleine Uil.
‘Ik weet het! Ik weet het!’ roept Eekhoorn. ‘Kom maar mee...’
‘Gevonden! Hier is jouw mama!’”

Zo ontspint zich tot drie keer toe de dialoog tussen Kleine Uil en Eekhoorn, met als varianten “Nee, dat is mama niet. Mama heeft **PUNTIGE OREN**. Kijk: **ZO!**” en “Nee, dat is mama niet. Mama heeft **GROTE OGEN**. Kijk: **ZO!**”

Laat de kleuters die stukjes naspelen. Misschien ben jij eerst nog Eekhoorn of Kleine Uil, daarna is het aan hen. Verwijs bij die stukjes drama telkens uitdrukkelijk naar de platen uit het boek, zodat ze mama Uil of Beer, Haas of Kikker goed kunnen zien. Herhaal zelf daarbij altijd letterlijk de woorden van Eekhoorn en Kleine Uil zodat de formules goed blijven hangen.

Verzamel nu ook foto's of prenten van andere dieren met hun jong. Stel bijvoorbeeld dat Kalfje, Lammetje, Welpje, Kuikentje... hun mama kwijt zijn. Hoe moeten zij bij Eekhoorn hun mama beschrijven? Wat is er typisch aan een koe, schaap, leeuwin, kip...? En zouden ze dat uitbeelden? (Kijk: ZO!)

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2

Nederlands – 1 Luisteren – 1.1

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.4

– *Donker en licht*

In het boek valt het kleurgebruik heel erg op. Op de boeiende site van de auteur, www.chrishoughton.com, vind je de hele ontstaansgeschiedenis van het boek, met een heleboel schetsen en voorontwerpen van zowel de figuurtjes als de achtergronden. Fascinerend om te zien hoe zo'n op het eerste gezicht eenvoudig prentenboek, heel erg uitgeknipt is en stapje voor stapje, poging na poging tot stand komt.

Zorg dat de kleuters het boek goed hebben kunnen bekijken, van dichtbij. Vervolgens bied je hen één kleur verf aan, en zwart en wit. Ze mogen mengen en spelen met de lichtere en donkerder tinten van de basiskleur die je aanbiedt, en op die manier hun eigen boslandschap ontwerpen in tinten van licht tot donker. Misschien houdt er zich ook wel ergens een beer, een haas of een kikker schuil, net als in het bos van het boek.

Ga in stappen te werk: laat hen eerst met potlood of stift de golvende lijnen van de boomstammen tekenen, geïnspireerd op Haughtons bossen. De volgende stap is mengen: vanuit één basiskleur met zwart of wit tot donkerder of lichtere varianten komen en daarmee telkens tussen twee lijnen schilderen, zodat al die schakeringen naast elkaar een bos vormen. In een derde stadium kunnen de kleuters die willen in dat bos de dieren uit het boek toevoegen op hun droge schilderij met een tint van dezelfde basiskleur – tenminste: hun interpretatie van die dieren.

Voor de allerjongsten is dit hele mengen wellicht een tikkeltje te moeilijk. Hen kan je aan de slag laten gaan met een donkere en lichte variant van één kleur. Misschien kan jij op voorhand al grillige lijnen en bochtige boomstructuren voorzien, geïnspireerd door Haughtons illustraties, die ze vervolgens clair-obscur aanvullen?

Een ander leuk beeldend idee vind je op diezelfde site (<http://chrishoughton.com/glass-owls-and-blue-manatees>): glazen uiltjes met kleurrijke ogen, veren en pootjes.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1 – 1.3 – 1.4

– *Liedje*

*Uiltje is zijn mama kwijt
Zoekt haar al de hele tijd
Misschien is ze weggevlogen
Ze is groot met grote ogen
't Is geen kikker en geen beer
Joepie, daar is mama weer!*
(STIJN DE PAEPE)

Leer het liedje aan op de melodie van *Ah! Vous dirai-je, Maman*

(Bron: fr.wikipedia.org)

Om het liedje aan te brengen kan je uiteraard de prenten uit het boek gebruiken. De afbeeldingen van Mama Uil, Kleine Uil, Beer en Kikker kan je bijvoorbeeld in kleur kopiëren, uitknippen en verstevigen om als stokpopjes te gebruiken bij het zingen.

De kleuter die Mama Uil speelt kan zich verstoppen in de klas, terwijl Kleine Uil al zingend gaat zoeken. De andere kleuters zingen het lied aanvankelijk erg stil en bedeesd, raken dan steeds geagiteerder en zingen tenslotte luidkeels: “Joepie, daar is mama weer!”

Muzische vorming – 2 Muziek – 2.2 – 2.4 – 2.5

MEER LEZEN

De schoenen van mama / Lucrèce L'Ecluse en Leen van Durme (ill.), De Eenhoorn, 2005

Jules zoekt mama / Annemie Berebrouckx, Zwijsen, 2009

Klein wit visje / Guido van Genechten, Clavis, 2004

Wat nu, Olivier? / Phyllis Root, Christopher Denise (ill.) en L.M. Niskos (vert.), Lemniscaat, 2003

LESTIP

5

Vliegensvlugge Vlieg

Michael Rosen, Kevin Waldron (ill.) en Koos Meinderts (vert.)

Lemniscaat, 2010

OVER HET BOEK

Een vliegensvlug vliegje maakt er een sport van om op een dikke dierenkont te gaan zitten. Daar kunnen het nijlpaard, de olifant en de tijger allerminst om lachen. Maar de vlieg is hen te snel af en kan telkens ongedeerd wegzoemen.

Dit is een grappig boek voor peuters en de jongste kleuters. De tekeningen van de dieren zijn erg groot en springlevend. Samen met de vrolijk allitererende namen en klanknabootsingen zorgt dit voor een verhaal dat de kleintjes probleemloos in de ban houdt.

AAN DE SLAG

Aanzet

Kom met een opvallende, grote, zwiepende vliegenmepper de klas binnen en imiteer het vervelende zoemende geluid van een vette bromvlieg. Zit het denkbeeldige beest achterna in de kring, waarbij je het gezoem doet stoppen. Je concentreert je om met de mepper raak te slaan, om van de weeromstuit weer te beginnen zoemen zodra je mepper ergens op belandt: mis poes! Laat de vlieg ook op de hoofden, knieën, neus van enkele kleuters landen. Loop het beestje ten slotte achterna tot bij de deur of het raam, waar het je warempel te vlug af is.

Bespreek dit stukje mime vervolgens in de kring. Wat gebeurde er? Wat voor iets was dat vliegensvlugge beestje? Hebben de kleuters ook wel al eens last gehad van insecten die hetzij 's nachts, hetzij overdag rond hun kop zeurden? Wat doen ze dan?

“Luister nu maar naar wat Olifant, Nijlpaard en Tijger overkwam...”

Verwerkingsactiviteiten

– *Stamp! Boink! Graai!*

De kleurrijke klanknabootsingen van Olifant, Nijlpaard en Tijger in dit verhaal zijn de ideale aanleiding tot allerlei leuke spelletjes, imitaties en muzische taalmomenten. Zet de klanknabootsingen daarom dik aan bij het herhaaldelijk vertellen van het verhaal: zo zitten ze al snel in het hoofd van de kinderen.

Zorg voor een slurf (van mousse bijvoorbeeld), een nijlpaardenstaartje (van touw) en een tijgervelletje (tijgerprint uit je kleerkast). Maak ook een dun, liefst zo goed als ‘onzichtbaar’, lang touw vast aan het plafond of boven aan de muur, waaraan je een ‘vlieg’ vastmaakt – bijvoorbeeld gemaakt van een bolletje klei. Zorg dat je het touw zelf kan bedienen, denk daarbij aan het systeem van een molentje op de kermis (‘de floche’): jij zorgt ervoor of een kleuter de vlieg al dan niet kan aanraken. Misschien zit er al een oogvijs in je plafond gedraaid of je draait er zelf één in. Door die oogvijs steek je het touw met de vlieg die je dan van op je plaats, ‘flochegewijs’, kan bedienen. Ofwel neem je een stevig stuk ijzerdraad, maak je aan de ene kant Vliegensvlugge Vlieg vast en aan de andere een handvatje voor jezelf en laat je op die manier de vlieg van kleuter tot kleuter zoemen. Ook van op je plaats, als je ijzerdraad lang genoeg is.

En dan aan de slag! Eerst ben jij de opperolifant of -tigger of het hoofdrijpaard en op die manier geef je aan op welke ‘beestige wijze’ de kinderen met zijn allen achter de vlieg aan moeten.

Ze maken er natuurlijk ook de passende geluiden bij.

Welke dieren zou Vliegensvlugge Vlieg nog zoal kunnen lastigvallen? Hoe zouden een giraffe, een zebra, een krokodil... reageren op zo'n vliegenoffensief? Welk geluid zouden die maken?

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2 – 3.3 – 3.4

Muzische vorming – 4 Beweging – 4.2

Nederlands – 1 Luisteren – 1.4

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.4

– ***Slurf, oor, poot***

Teken twee vliegenogen op je wijsvinger et voilà, je hebt je Vliegensvlugge Vlieg!

Zeg het speelversje:

Vliegensvlugge Vlieg zoemt in het rond

En hij ziet een/je dikke kont

Vliegensvlugge Vlieg omlaag omhoog

Hij gaat zitten op je... oog

Variaties op de laatste regels:

Vliegensvlugge Vlieg naar achter en naar voor

Hij gaat zitten op je... oor

Vliegensvlugge Vlieg door heel het land

Hij gaat zitten op je... hand

Vliegensvlugge Vlieg van drie, twee, een

Hij gaat zitten op je... been

Vliegensvlugge Vlieg van hier naar daar

Hij gaat zitten op je... haar

Vliegensvlugge Vlieg klas uit, klas in

Hij gaat zitten op je... kin

Vliegensvlugge Vlieg, kijk wat hij doet

Hij gaat zitten op je... voet

Vliegensvlugge Vlieg die is nooit bang

Hij gaat zitten op je... wang

(STIJN DE PAEPE)

Natuurlijk krijgen de kleuters om beurt zo'n vliegje op hun vinger en overlopen ze zo de lichaamsdelen – bij zichzelf en bij hun vriendjes – nog een keer op een speelse manier.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.4

Nederlands – 2 Spreken – 2.13

– ***Gewaagde afdruk***

Beeldend werken met afdrukken is natuurlijk schering en inslag in de peuter- en eerste kleuterklas, maar hebben de kleintjes al eens een afdruk van hun... kont gemaakt? Wellicht nog nooit en misschien maar best ook. Maar onder jouw begeleiding kan er niet veel mis gaan en het lichaamsdeel in kwestie is nogal prominent aanwezig in het verhaal. Dus waag het erop! Vraag aan de ouders of ze een oude onderbroek van hun kleuter kunnen meegeven, waarop een behoorlijke klad verf geen kwaad kan. Met een grote verfrol en grijze, bruine of oranje verf, geef je een veeg over de onderbroekenbillen van de kleuters om die vervolgens af te drukken op een stevig blad dat groot genoeg is voor hun hele 'achtersteven'. Een goeie verfrol zorgt ervoor dat er niet te veel verf aan de billen zit. Ze moeten uiteraard wel eerst beslissen of ze olifant, nijlpaard of tijger zijn. Na de afdruk is het aan hen om de dierenkont te vervolmaken – de schitterende prenten uit het boek kunnen daarbij helpen. Moeten er nog vlekken op? Welke staart hoort eraan? Je kan hier met 'mixed media' werken en stukken wol, touw en stof voorzien voor de staarten en vlekken. Ze kunnen ook 'real live' modder- en zandvlekken aanbrengen. Hilariteit verzekerd, maar misschien is het wel het beste dat je hiervoor wat assistentie vraagt, bijvoorbeeld om een slip vol verf in een wip weer uit te krijgen...

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.26 – 1.30

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4 – 1.5

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.5

– ***Aarde, modder, gras***

In het boek staat Olifant in de aarde, zwalpt Nijlpaard in de modder en lonkt Tijger in het gras. Laat die 'biotopen' je inspireren tot ontdekbakken/speeltafels die je afwisselend met aarde, modder, gras vult. Zorg voor miniatuurdierjes en laat de kinderen hun gang gaan en ontdekken hoe ze zich verstoppen in de modder of in het gras, hoe ze door de aarde rennen, hoe ze kuilen maken, rollen, springen... Extra foto's van wilde beesten in hun biotoop – loerend door het hoge gras, krioelend door de modder, stofzuigerend door het zand – helpen wellicht. Vergeet ook de Vliegenvlugge Vliegjes niet.

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.28 – 1.29

Nederlands – 2 Spreken – 2.10

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.2

WWF-WEETJE

Wist je dat er 40.000 spieren in de slurf van een olifant zitten? En geen enkel bot! Een olifantenslurf is multi-inzetbaar. De olifant ademt met zijn slurf, maar hij gebruikt de slurf ook als hand, schop of douche... En zelfs als handige snorkel wanneer de olifant een duik in het water neemt.

>> Meer weten? Surf naar <http://kids.wwf.be/nl>

LESTIP

6

Wat zie je in de zee?

Conz

Lannoo, 2009

OVER HET BOEK

Dit is een stripboek voor peuters. Zonder tekst dus, want strips kan je lezen op je eentje en zo is het met dit kartonboek ook. Het begint aan het ene strand en eindigt op het andere – van vuurtoren tot windmolen. Daartussen ontmoeten we tal van zeebewoners: de een wordt vlotjes, en telkens na even schrikken, aan de volgende gekoppeld. Aan het eind zwemmen ze allen samen vrolijk rond. Tot ze plotsklaps worden opgeschrikt door een bungelende vishaak die uit een boot komt afgedaald en ze het als de wiedeweerga op een vluchten zetten.

Conz speelt met uitvergrotingen en details en zorgt voor een boek waar peuters en driejarigen een hele tijd zoet mee zullen zijn.

AAN DE SLAG

Aanzet

Breng een blauw laken of een grote, blauwe doek mee naar de kring, spreid het open en leg er allerlei dingen en dieren op. Doe een oefeningetje ‘Wat zie je in de zee?’ Tussen de vissen, bootjes, zwemattributen, ligt bijvoorbeeld ook een schoen, een beer, een brooddoos... Laat de kinderen verwoorden wat ze wegnemen, tot je alleen nog zee-attributen overhoudt. Laat hen ook benoemen waar ze die attributen kunnen vinden (op het strand, in de zee...). Hebben ze die zelf al gezien? Vertel vervolgens bij de platen in het boek: zo krijg je een opeenvolging van miniverhaaltjes en dat is voor peuters meestal makkelijker vatbaar dan één langere verhaallijn. Herhaal je vertelsessie vaak en laat meer en meer interactie en verwoording door de peuters toe. Vertel ook aan kleine groepjes apart. Voorzie extra visuele ondersteuning: het helpt als ze een vis even echt zien zwemmen, als ze de vishaak echt zien dalen...

Verwerkingsactiviteiten

– *Inktpotje*

Conz heeft een erg suggestieve tekenstijl. Mooi voorbeeld daarvan is de dubbele prent van de inktvis. Op de linkerpagina zie je de inktvis inkt spuwen, in de zes stripvensters op de rechterpagina kleurt het blauw van de zee steeds zwarter. Daarna gaat het zwart over in het zwart van de pupil van een volgende vis. Zorg ervoor dat alle kleuters de link tussen de linker- en de rechterpagina goed begrijpen.

Laat de kleuters gelijkaardig te werk gaan. Je laat hen eerst een zee schilderen – met borstels, sponsen, hun handen – in verschillende blauwen, groenen, zwart en wit. Toon hen niet enkel de zee in het prentenboek, maar zorg ook voor een aantal foto's die de zee onder het wateroppervlak tonen. Zijn de schilderijtjes opgedroogd? Dan gaan ze over tot de tweede schildurfase, waarin ze een inktvis mogen spelen. Je vult een aantal goedkope plastic huishoudhandschoenen met voldoende zwarte verf, prikt een gaatje in de vingers en knoopt de bovenkant dicht, zodat je een soort vijfpuntige spuitzak – de inktvis! – krijgt. De ‘inktviz’ spuit naar believen inkt en maakt

zo de zee op hun schilderij steeds donkerder en donkerder. Vergeet de schortjes en vloerbescherming niet!

Laat de kinderen tijdens de opdracht verwoorden wat ze doen, wat de inktvis-handschoen doet, wat er met de zee gebeurt... Laat ze achteraf vertellen bij hun schilderij. Kunnen ze de link leggen met het rare inktbeest in het boek?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1 – 1.2

Nederlands – 1 Luisteren – 1.4 – 1.5

– *Handversje*

Toon de peuters de prent met de twee krabben. Het zou nog leuker zijn mochten ze een echte krab zien lopen – misschien woon je wel niet ver van de zee of van de visboer? Vertel aan de peuters dat krabbetjes niet lopen zoals wij, naar voren, maar naar opzij. Doe het even voor. Kunnen de kleuters dat ook? Makkelijk is anders...

Dit inleefoefeningetje is de aanzet voor een handversje. Zet je rechterhand op je knie en laat je krabbetje van je linkerbeen naar je rechter toe lopen, zijwaarts dus. Zeg ondertussen: “Krabbetje, krabbetje van opzij”. De kinderen mogen met je meedoen. Na een aantal keer zet je, als je krabbetje vertrokken is, met je linkerhand een tweede beestje klaar op je linkerbeen, dat het eerste krabbetje achtervolgt.

Je zegt het volgende versje op:

*Krabbetje, krabbetje, van opzij
Krabbetje, krabbetje, daar ben jij
Krabbetje, krabbetje blijf toch staan
Daar komt nog een krabbetje aan!*

(STIJN DE PAEPE)

Hebben de peuters ook twee krabbetjes? Check het even. Herhaal het versje nu met ieders twee krabbetjes.

Het wordt nog leuker als de peuters het versje goed beginnen te kennen en je allerlei speelse variaties op de handbewegingen kan doen. Zo zijn er vlugge en trage krabben, mama- en papa-krabben, luidruchtige en discrete krabbetjes, krabbetjes die over andermans armen, benen, schouders, rug lopen...

Wil je het echt moeilijk maken? Dan laat je twee peuters in de kring Krabbetje 1 en 2 zijn: op handen en voeten zitten ze elkaar zijwaarts achterna.

Lichamelijke opvoeding – 1 Motorische competenties – 1.29 – 1.32

Muzische opvoeding – 3 Drama – 3.4

Nederlands – 2 Spreken – 2.13

– *Diep in de zee*

Maak van de huishoek een zeeaquarium! Wat heb je nodig? Voldoende doorschijnend plastic en al wat je aan onderzee-attributen kan vinden: speelgoedvissen, duikbrillen, zwemvliezen, schelpen, opblaasbootjes... Bak de hoek af met een douchegordijn van doorschijnend plastic dat je versierd hebt met vissen, luchtballen... Laat de peuters er rustig of lustig rondzwemmen als vis, inktvis of snorkelaar.

Door de doorschijnende inrichting kunnen geïnteresseerde medepeuters die niet in de hoek mogen toch van het schouwspel in het zeeaquarium genieten.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.2
Nederlands – 2 Spreken – 2.10
Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.2

En verder

– *Speelliedje*

Dit speelliedje kan je makkelijk gebruiken voor allerlei zintuigspelletjes (tast-, kijk-, kim-, of uitbeeldingsspelletjes):

Kijk je mee?
Wat zie je in de zee?
Een krab, een boot, een vis?
Zeg jij maar wat het is!
(STIJN DE PAEPE)

Zet er een Zwarte Piet Wiedewiedewiet-achtig melodietje onder.

Muzische vorming – 2 Muziek – 2.2 – 2.5
Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.1

– *Hoeken*

Nog enkele ideeën voor hoekenwerk:

- Laat de peuters volop experimenteren en voelen in de waterbak. Een visspel – een hengel en visjes met haakje in het water ronddobberen – hoort daar natuurlijk ook bij.
- De platen van Conz nodigen verder uit tot leuke tiktakpuzzels, waarbij je geleidelijk aan vakjes van een bedekte plaat onthult tot de peuters het zeedier kunnen raden.

MEER LEZEN

Een dagje aan zee / Albertine Germano Zullo, Nieuw Amsterdam, 2008

Met opa naar zee / Stefan Boonen en Marja Meijer (ill.), Clavis, 2008

Naar zee / Ingrid Godon, Lannoo, 2007

O, o, octopus! / Elle van Lieshout, Erik van Os en Mies van Hout (ill.), Lemniscaat, 2009

Tik tik... wat is dat? / Rindert Kromhout en Fleur van der Weel (ill.), Leopold, 2007

EDUCATIEF AANBOD WWF

WWF geeft tijdens de Jeugdboekenweek niet alleen leuke dierenweetjes bij sommige boeken, maar heeft ook een eigen educatief aanbod dat je helpt om met je klas de geheimen van de ecologische voetafdruk, de klimaatverandering en de biodiversiteit te ontrafelen. WWF vindt het immers belangrijk om mensen al op jonge leeftijd de nodige kennis en attitudes bij te brengen zodat ze zelf kunnen kiezen voor een duurzame levensstijl. WWF biedt een hele waaier aan educatieve tools voor het basis- en secundair onderwijs.

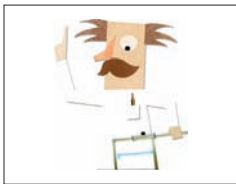
Al deze materialen zijn gratis te bestellen op www.wwf.be/school.

De wonderlijke avonturen van een kleine bij / 6 - 9 jaar / Thema: biodiversiteit

Beleef met je leerlingen de meeslepende avonturen van een klein honingbijtje dat tijgers, zeeschildpadden en bonobo's ontmoet tijdens een zoektocht naar haar verdwenen zussen. Deze prachtige kamishibai (Japans verteltheater) maakt de bedreigingen voor onze biodiversiteit begrijpbaar voor jonge kinderen.

Voetzoekers junior / 10 - 14 jaar / Thema: ecologische voetafdruk

Met deze dynamische kit ontdekken de leerlingen spelenderwijs de geheimen van de ecologische voetafdruk en berekenen ze de voetafdruk van de klas. Via actiekaarten worden haalbare acties voorgesteld om de klasvoetafdruk te verkleinen.

In de weer voor het klimaat / 10 - 14 jaar / Thema: klimaatverandering

Een uitgebreide lesmap die leerkrachten en leerlingen wil begeleiden om op school iets aan de klimaatverandering te doen. Deze ringmap bevat 20 'lessen' over klimaat en biodiversiteit.

Dvd 'SOS klimaat' / 10 - 14 jaar / Thema: klimaatverandering

Deze dvd met 5 thematische clips over de impact van de klimaatverandering, 4 interviews met klimaatgetuigen en 35 clips van dieren die hun verhaal 'vertellen' vormt de ideale, visuele ondersteuning tijdens lessen over het klimaat.

Colofon

Jeugdboekenweek 2012

Dieren

Lestips

Redactie: Ingrid Antheunis, Hedwige Buys, Sofie Daniëls, Miek Driesen,

Katrien Goeman, Stijn De Paepe, Nathalie Serraris en Marit Trioen

Coördinatie en eindredactie: Stichting Lezen

Illustraties: Carll Cneut

Grafisch ontwerp: Kris Demey

ISBN 9789077178539

D/2011/9654/4

De lestips voor kleuters werden geschreven door **Stijn De Paepe**. Hij is germanist en geeft Nederlands en taalvaardigheid aan studenten Bachelor Kleuteronderwijs van de Gentse Arteveldehogeschool.

Hij combineert een kritische kijk op kinderliteratuur met een grote liefde voor het genre en schrijft zelf al eens een verhaal of een gedicht voor kleuters. Verder is hij docent aan het Katholiek Hoger Instituut voor Opvoedkunde waar hij taaldidactiek in de kleuterschool samen met mensen uit het werkveld behandelt.

Jeugdboekenweek 2012 loopt van 10 tot 25 maart. De Jeugdboekenweek is een project van Stichting Lezen.

Stichting Lezen wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid om te werken aan een betere leescultuur in Vlaanderen en staat onder de Hoge Bescherming van H.K.H. Prinses Mathilde.

www.stichtinglezen.be

www.jeugdboekenweek.be

V.u.: Majo de Saedeleer, Frankrijklei 130/4, 2000 Antwerpen

